

Ripley enterrat

Patricia
Highsmith
Ripley enterrat

Traducció d'Assumpta Camps

Navoia

Primera edició

Juny de 2022

Publicat a Barcelona per Editorial Navona SL

Editorial Navona és una marca registrada de Suma Llibres SL

Aribau 153, 08036 Barcelona

navonaed.com

Direcció editorial Ernest Folch

Edició Xènia Pérez

Disseny gràfic Alex Velasco i Gerard Joan

Maquetació i correcció Digital Books

Paper tripa Orià Ivory

Tipografies Heldane i Studio Feixen Sans

Distribució a Espanya UDL Libros

ISBN 978-84-19179-84-5

Dipòsit Legal B 3919-2022

Impressió Romanyà-Valls, Capellades

Imprès a Espanya

Títol original *Ripley Under Ground*

Publicat per primera vegada per William Heinemann London, 1971

© Patricia Highsmith, 1970, 2022

© Diogenes Verlag AG Zürich, 1993

Tots els drets reservats

© de la present edició: Editorial Navona SL, 2022

© de la traducció: Assumpta Camps, 1995

Navona dona suport al copyright i a la propietat intel·lectual. El copyright estimula la creativitat, produeix noves veus i crea una cultura dinàmica. Gràcies per confiar en Navona, comprar una edició legal i autoritzada i respectar les lleis del copyright, evitant reproduir, escanejar o distribuir parcialment o totalment qualsevol part d'aquest llibre sense el permís dels titulars. Amb la compra d'aquest llibre, ajuda els autors i Navona a seguir publicant.

*Als meus veïns polonesos,
Agnès i Georges Barylski,
els meus amics de França, 1977*

*Em sembla que abans moriria de bon grat pel
que no crec, que no pas pel que crec de debò...
De vegades em sembla que la vida artística és un llarg i
meravellós suïcidi, i no em sap cap greu que així sigui.*

OSCAR WILDE
Correspondència privada

I

Tom era al jardí quan va sonar el telèfon. Va deixar que la senyora Annette, la seva majordoma, contestés, i va continuar escarbotant la molsa xopa que estava enganxada als costats dels esglaons de pedra. Era un octubre humit.

—Senyor Tom! —va fer la veu de soprano de la senyora Annette—. És Londres!

—Ja vinc —va cridar Tom. Va llançar l'aixada i va pujar les escales.

El telèfon de baix era a la sala. Tom no es va asseure al sofà de setí groc perquè duia texans.

—Hola, Tom. Soc Jeff Constant. Has... —Va fer un rot.

—Pots parlar més fort? No se sent prou bé.

—Ara se sent millor? Jo et sento a tu perfectament.

A Londres sempre se sent perfectament.

—Una mica.

—Has rebut la meva carta?

—No —va fer Tom.

—Oh, tenim problemes. Volia advertir-te. Hi ha...

Un cruixit, una mica de mormoleig, un clic esmorteït, i es va tallar.

—Maledicció —va fer Tom sense exaltar-se. Advertir-lo? Que potser hi havia alguna cosa que no anava prou bé a la galeria? A la Derwatt, Societat Limitada? Advertir-lo *a ell*? Tom s'hi sentia poc involucrat. Havia estat seva la idea de la Derwatt, Societat Limitada, era cert, i n'havia tret un petit

guany, però... Tom va donar un cop d'ull al telèfon esperant que tornés a sonar en qualsevol moment. O potser era ell qui havia de trucar a Jeff? No, no sabia si Jeff era al seu estudi o a la galeria. Jeff Constant era fotògraf.

Tom va acostar-se a les finestres que donaven al jardí de darrere. Hauria d'escarbotar una mica més la molsa, va pensar. S'ocupava del jardí sense amoïnar-s'hi gaire, i li agradava dedicar-hi cada dia una hora, ara segant l'herba amb la màquina segadora que s'havia d'empènyer, ara rasclejant i cremant els branquillons, o arrencant les herbes. Era un exercici, i fins i tot podia somniar despert. Acabava de tornar a agafar l'aixada, quan va sonar novament el telèfon.

La senyora Annette entrava a la sala, amb un drap de pols a la mà. Era baixeta i cepada, d'uns seixanta anys, i força alegre. No sabia ni un borrall d'anglès, i semblava incapaç d'aprendre'n, ni tan sols a dir «Bon dia», cosa que li anava a Tom d'allò més bé.

—Ja l'agafo jo, *madame* —va dir Tom, i contestà al telèfon.

—Ecolti? —va fer la veu de Jeff—. Mira, Tom, que podries venir? A Londres, jo...

—Tu, què? —que sentia malament una altra vegada, però no tant com abans.

—T'he dit que ja t'ho he explicat per carta. No t'ho puc pas dir per telèfon, però és important, Tom.

—Algú ha comès un error, potser? Bernard?

—En certa manera sí. Hi ha un home que vindrà de Nova York, arribarà probablement demà.

—Qui és?

—T'ho he explicat a la carta. Ja saps que l'exposició de Derwatt comença dimarts. El mantindré apartat fins aleshores.

Ed i jo no podem estar disponibles —Jeff semblava força nerviós—. Que estàs lliure, Tom?

—Bé, sí. —Però Tom no tenia ganes d'anar a Londres.

—Procura no dir-li a Heloïse que te'n vas a Londres.

—Heloïse és a Grècia.

—Ah, molt bé —el primer respir d'alleujament en la veu de Jeff.

La carta de Jeff va arribar aquella tarda a les cinc, urgent i certificada.

104 Charles Place

N.W.8.

Benvolgut Tom,

La nova exposició de Derwatt comença dimarts dia 15, i és la seva primera exposició en dos anys. Bernard té dinou teles noves, i ens deixaran els altres quadres. I ara les males notícies.

Hi ha un nord-americà que es diu Thomas Murchison, no és un marxant sinó un col·leccionista, està retirat i carregat de calés. Ens va comprar un Derwatt fa tres anys. El va comparar amb un Derwatt primerenc que havia vist poc abans als Estats Units i ara diu que és fals. És clar que ho és, si és de Bernard. Ha escrit a la Buckmaster Gallery (a mi) dient que li sembla que el quadre que té no és autèntic, perquè la tècnica i els colors pertanyen a un període que correspon a cinc o sis anys abans en l'obra de Derwatt. Tinc el clar pressentiment que Murchison ens en prepara alguna, amb això. I què hi hem de fer? Tu sempre tens bones idees, Tom.

Podries venir i parlar-ne amb nosaltres? Amb totes les despeses a càrrec de la Buckmaster Gallery? Necessitem una

injecció de confiança més que cap altra cosa. No crec que Bernard hagi fet malbé cap de les noves teles. Però Bernard està passant una crisi, i no el volem per aquí ni tan sols el dia de la inauguració, sobretot durant la inauguració.

Per favor, vine de seguida, si pots.

Una abraçada,

Jeff.

P.S. La carta de Murchison era amable, però imagina't que sigui un d'aquells que insisteixen a veure Derwatt a Mèxic per comprovar-ho, etc.

Això últim sí que era un problema, va pensar Tom, perquè Derwatt no existia. La història, inventada per Tom, que la Buckmaster Gallery i el petit grup d'amics de Derwatt van fer circular, era que Derwatt se n'havia anat a viure a un poble de Mèxic, i no veia mai ningú, no tenia telèfon, i havia prohibit a la galeria que donés la seva adreça a ningú. Bé, si Murchison se n'anava a Mèxic, es trobaria que hauria de fer una recerca exhaustiva, com per tenir ocupat qualsevol la resta de la seva vida.

El que Tom s'imaginava que passaria era que Murchison, que probablement portaria el seu quadre de Derwatt, el mostraria a altres marxants d'art, i després a la premsa. Podia provocar un clima de recel, i Derwatt podia acabar esfumant-se. L'arrossegaria a ell, la banda? (Tom sempre pensava en el grup de la galeria, els vells amics de Derwatt, com «la banda», encara que li repugnava aquest terme cada vegada que se li acudia.) I Bernard podia haver parlat de Tom Ripley, va pensar Tom, no pas per malícia sinó per demència, gairebé com si fos Jesucrist: honestament.

Tom havia conservat nets el seu nom i la seva reputació, sorprenentment nets, si considerem tot el que havia fet. Fora d'allò més desagradable arribar a llegir als diaris francesos que Thomas Ripley de Villepercesur-Seine, marit d'Heloïse Plisson, filla de Jacques Plisson, el propietari milionari de Farmacèutiques Plisson, havia estat qui havia ideat el profitós frau de la Derwatt, Societat Limitada, i que n'havia obtingut durant anys un percentatge, encara que només fos del deu per cent. Semblaria excessivament mesquí. Fins i tot Heloïse, la condició moral de la qual Tom considerava que era inexistent, podia reaccionar en contra, i ben segur que el seu pare la pressionaria perquè es divorciés, i fins i tot li suprimiria els diners que li passava.

La Derwatt, Societat Limitada, s'havia anat desenvolupant, i un esfondrament així portaria les seves conseqüències. La lucrativa línia de productes d'art anomenada Derwatt, de la qual tant la banda com Tom treien un guany pels drets, també se n'aniria en orris. Hi havia, a més, l'Escola d'Art Derwatt de Perusa, pensada, sobretot, per a senyores grans i noies nord-americanes que estaven de vacances, però que significava, tanmateix, una font d'ingressos. L'Escola d'Art obtenia beneficis no tant de l'ensenyament de l'art i de la venda dels productes Derwatt, sinó com a agent d'arrendaments, llogant cases i apartaments moblats dels més cars a estudiants estrangeres adinerades, i traient-ne un tant per cent. La gestió anava a càrrec d'una parella de marietes que no estaven involucrats amb el frau de Derwatt.

Tom no s'acabava de decidir si anar a Londres o no. Què els podia dir? I, per altra banda, Tom no entenia el problema:

per què un pintor no podia tornar a una tècnica emprada abans només pel que feia a un quadre?

—*M'sieur* voldrà costelles de xai o bé pernil, per sopar?
—va preguntar la senyora Annette a Tom.

—Em sembla que menjaré costelles. Gràcies. Què li fa el queixal?

Aquell matí, la senyora Annette havia anat al poble a visitar el dentista, en el qual tenia una gran confiança, per un queixal que l'havia tingut tota la nit sense poder dormir.

—Ja no em fa cap mal, ara. Ho fa tan bé el doctor Grenier! Primer ha dit que era un flegmó, però quan m'ha mirat la boca ha dit que el nervi em cauria tot sol.

Tom va fer que sí amb el cap, però es preguntava com s'ho faria un nervi per caure tot sol; per la gravetat, potser. Havien hagut de treballar dur amb un dels seus nervis, temps enrere, i també era en un queixal de dalt.

—Ha rebut notícies de Londres?

—No, bé...; només una trucada d'un amic.

—Cap notícia de la senyora Heloïse?

—Avui no.

—Ah, imagini's aquell sol! Grècia! —La senyora Annette estava netejant una gran arca de roure, ja prou brillant, que hi havia al costat de la llar de foc—. Miri, veu? No hi fa sol, a Villeperce. Ha arribat l'hivern.

—Sí —la senyora Annette deia el mateix cada dia, darrement.

Tom no esperava pas tornar a veure Heloïse fins pels volts de Nadal. Però, per altra banda, podia tornar tot d'una de manera inesperada, només per una baralla insignificant amb els seus amics o bé, senzillament, per haver canviat d'idea

sobre el fet d'estar-se tant de temps tancada en un vaixell. Heloïse era impulsiva.

Tom va posar un disc dels Beatles per animar-se una mica, i començà a passejar amunt i avall per la gran sala, amb les mans a les butxaques. Li agradava molt aquella casa. Era una casa de pedra grisa, quadrada i de dos pisos, amb quatre torretes sobre les quatre habitacions rodones que hi havia a les quatre cantonades del pis de dalt, i que donaven a la casa una aparença de castell. El jardí era enorme i, fins i tot per al nivell de vida nord-americà, havia costat una fortuna. El pare d'Heloïse els l'havia comprada feia tres anys com a regal de noces. Just abans de casar-se, Tom va necessitar uns diners extra perquè els ingressos provinents de Greenleaf no eren suficients, per a ell, per permetre's la mena de vida a la qual s'havia acostumat, i va ser aleshores que Tom es va interessar pel seu percentatge en el negoci de Derwatt. Ara se'n pene-dia. Havia acceptat un deu per cent, quan el deu per cent significava molt poca cosa. Ni tan sols s'havia imaginat que Derwatt creixeria de la manera que ho havia fet.

Tom va passar el vespre tal com acostumava a passar-los habitualment, tranquil·lament i tot sol, però estava amoïnada. Va posar l'estèreo baixet mentre sopava, i va llegir Servan-Schreiber en francès. Hi havia dues paraules que no entenia. Les buscaria al Harrap que tenia al costat del llit, a la nit. Tenia bona memòria per recordar les paraules que havia de buscar.

Després de sopar, es va posar la gavardina, tot i que no plovia, i va anar passejant fins a un petit bar que hi havia a mig quilòmetre. Alguns vespres, acostumava a prendre cafè allà, dret a la barra. Georges, el propietari, li preguntava

sempre per la senyora Heloïse, i es lamentava que Tom hagués de passar tant de temps sol. Aquella nit, Tom va dir alegrement:

—Oh, no estic segur que aguanti en aquell iot dos mesos més. S'avorrirà.

—*Quel luxe* —va murmurar Georges com si somniés. Era un home panxut i de cara rodona.

Tom desconfiava del seu bon humor pacífic i invariable. La seva dona, Marie, una morena amb nervi que es pintava els llavis d'un vermell brillant, era francament dura, però tenia una manera desenfadada i jovial de riure que la redimia. Era un bar de gent treballadora, i Tom no hi tenia res en contra, però no era el seu bar preferit. Només es tractava del bar que tenia més a prop. Almenys, ni Georges ni Marie no havien tret mai el tema de Dickie Greenleaf. Uns quants, a París, coneguts d'Heloïse i d'ell, sí que ho havien fet, i també el propietari de l'Hotel St. Pierre, l'única fonda de Villeperce. Aquest havia preguntat: «Que potser és vostè el senyor Ripley que era amic del nord-americà Greenleaf?» Tom havia admès que l'era. Però això havia passat feia tres anys, i encara que aquest tema —si és que anava mai més enllà— no posava pas nerviós Tom, ell s'estimava més evitar-lo. Els diaris havien dit que havia heretat una important quantitat de diners, alguns van dir una renda fixa, la qual cosa era certa, gràcies al testament de Dickie. Almenys, cap diari no havia tret la conclusió que qui havia escrit el testament havia estat Tom mateix, cosa que havia fet realment. Els francesos mai no oblidaven les qüestions financeres.

Després de prendre el cafè, Tom va tornar caminant a casa, per la carretera, va dir *Bonsoir* a un parell de vilatans, i també va fer una relliscada amb les fulles xopes que

s'amuntegaven a la vora de la carretera. No hi havia vorera. S'havia comprat una llanterna perquè els fanals eren massa escassos. Va entreveure famílies confortablement assegudes a la cuina, mirant la televisió, al voltant de taules cobertes amb un hule. Gossos encadenats bordaven en alguns patis. Després, va obrir el reixat de ferro de casa seva —de tres metres d'alt—, i les seves sabates trepitjaren la grava. Tom va veure per la resplendor que la senyora Annette tenia encès el llum del costat de la seva habitació. Tenia la seva pròpia televisió. Sovint Tom pintava als vespres, només per distreure's. Sabia que era un mal pintor, pitjor que Dickie. Però aquell vespre no li venia de gust. Va escriure, en canvi, a un amic d'Hamburg, Reeves Minot, un nord-americà, per preguntar-li quan creia que el necessitaria una altra vegada. Reeves estava col·locant un microfilm —o alguna cosa semblant— a un cert comte italià que es deia Bertolozzi. Després, el comte havia de fer una visita a Tom, d'un dia més o menys, a Villeperce, i Tom havia d'agafar l'objecte col·locat a la maleta o bé on fos, Reeves ja li ho diria, i enviar-lo per correu a París a un home que Tom no coneixia de res. Tom feia sovint aquestes feines d'intermediari de coses robades, de vegades en casos de robatoris de joies. Era molt més fàcil si Tom prenia els objectes a convidats seus, que no pas si algú intentava de fer el mateix a l'habitació d'un hotel de París quan el portador no hi era. Tom coneixia lleugerament el comte Bertolozzi d'un viatge recent a Milà, moment en què Reeves, que vivia a Hamburg, també havia anat a Milà. Havia estat parlant de pintura amb el comte. Acostumava a resultar-li fàcil, a Tom, convèncer la gent que tenia temps lliure perquè passés uns dies amb ell a Villeperce per contemplar els seus quadres;

tenia, a més d'uns Derwatt, un Soutine, del qual Tom estava especialment enamorat, un Van Gogh, dos Magritte, i dibuixos de Cocteau i de Picasso, com també diversos dibuixos de pintors de menys renom que ell considerava igualment bons, o potser millors. Villeperce es trobava prop de París, i als seus convidats els agradava gaudir una mica del camp abans de tornar-se'n. De fet, Tom sovint els anava a recollir en cotxe a Orly, perquè Villeperce es trobava a unes quaranta milles al sud d'Orly. Només en una ocasió Tom havia fallat, quan un convidat seu nord-americà es va posar malalt de sobte a casa de Tom a causa d'alguna cosa que devia haver menjat abans d'anar-hi, i Tom no va poder fer-se amb la seva maleta perquè el convidat es va passar tot el temps a l'habitació, ajagut al llit i despert. Un altre home de Reeves a París havia pogut obtenir, no sense dificultat, aquell objecte, una mena de microfilm. Tom no entenia quin valor tenien algunes d'aquestes coses, però tampoc no ho entenia quan llegia segons quina novel·la d'espies, i Reeves no era més que un altre intermediari més, i també cobrava el seu percentatge.

Aquella nit Tom no podia dormir, es va llevar, es va posar la seva bata de llana color granat —nova i gruixuda, carregada de passamaneria i de borles, un regal d'aniversari d'Heloïse— i va baixar a la cuina. Havia pensat beure una ampolla de cervesa Super Valstar, però es va fer un te. No prenia te gairebé mai, i per això, en certa manera, resultava escaient, ja que tenia la impressió que aquella era una nit estranya. Va caminar de puntetes per la cuina per no despertar la senyora Annette. El te que Tom va preparar-se era d'un roig intens. N'havia posat massa, al pot. Va endur-se'n la safata a la sala, se'n va servir una tassa, i es va passejar amunt i avall, sense fer soroll,

amb les seves sabatilles de feltre. «Per què no et fas passar per Derwatt?», va pensar. És clar que sí! Aquesta era la solució, l'única solució.

Derwatt tenia si fa no fa la seva edat: Tom tenia trenta-un anys, i Derwatt en tenia uns trenta-cinc. Tenia els ulls d'un color blau grisós, segons va recordar Tom que Cynthia (la xicota de Bernard), o potser el mateix Bernard, havien dit en una de les seves efusives descripcions de Derwatt, l'Immaculat. Derwatt havia dut barbata, la qual cosa era, seria, terriblement útil pera Tom.

A Jeff Constant de segur que li agradaria la idea. Una entrevista de premsa. Tom havia de preparar-se les preguntes que li farien, i les històries que hauria d'explicar. Era Derwatt tan alt com ell? Bé, i qui ho sabia, dels periodistes? El cabell de Derwatt era més fosc, va pensar Tom. Però això es podia arreglar. Tom va beure una mica més de te. Va continuar caminant per l'habitació. La seva podia resultar una aparició per sorpresa, una sorpresa de segur també per a Jeff i per a Ed, i per a Bernard, naturalment. O això declararien a la premsa.

Tom va mirar d'imaginar-se encarant-se al senyor Thomas Murchison. Mostrar-se tranquil, segur de si mateix, això era l'essencial. Si Derwatt deia que aquell quadre era seu, que ell l'havia pintat, qui era Murchison per negar-ho?

Al cim del seu entusiasme, Tom va anar cap al telèfon. Les operadores sovint dormien en aquelles hores —les dues de la matinada, o una mica més tard—, i van trigar una mica a respondre-li. Tom es va asseure pacientment a la vora del sofà groc. Creia que Jeff o algú altre hauria de procurar de tenir a punt un molt bon maquillatge. Ell volia que se n'ocupés una dona, Cynthia per exemple, de supervisar-ho tot, però

Cynthia i Bernard s'havien separat feia un parell o tres d'anys. Cynthia coneixia l'èxit de Derwatt i estava al corrent de les falsificacions de Bernard, i ella no n'havia tret res, ni cinc de guany, va recordar Tom.

—*Allô, j'écoute* —va dir l'operadora amb un to de veu displicant, com si Tom l'hagués tret del llit per demanar-li un favor. Tom va donar-li el número de l'estudi de Jeff, que tenia apuntat en una agenda que hi havia al costat del telèfon. No tenia gaire sort, i el telèfon va estar sonant durant cinc minuts. Va acostar a l'aparell la tercera tassa d'aquell te fort.

—Hola, Jeff. Com van les coses?

—No gaire bé. Ed és aquí. Ara mateix estàvem pensant de trucar-te. Que vindràs?

—Sí, i tinc una idea millor, encara. Què et sembla si em faig passar pel nostre amic absent, només durant unes hores?

Jeff va trigar un instant a comprendre.

—Oh, Tom. Això és fantàstic! I podries ser aquí dimarts?

—Sí, és clar.

—Podria ser per dilluns, demà passat?

—No crec que pugui. Però per dimarts sí. Ara, Jeff, escolta'm bé, el maquillatge ha de ser excel·lent.

—No t'amoïnis! Un segon! —va anar a parlar amb Ed, i després va tornar—. Ed diu que sap on obtenir el que cal.

—No ho anunciïs al públic —va continuar Tom, amb veu tranquil·la, perquè Jeff semblava com si estigués fent un salt d'alegria—. I una altra cosa, si no funciona, si fracasso, hem de dir que tot és una broma que ha planejat un amic vostre: jo. Que no té més importància. Ja saps què vull dir. —Tom parlava de la validació del quadre falsificat de Murchison, però Jeff ho va copsar a la primera.

—Ed et vol dir una cosa.

—Hola, Tom —va fer la veu més profunda d'Ed—. Estem encantats que vinguis. És una idea esplèndida. I, saps? Bernard té alguna roba i coses d'ell.

—Et deixo que te n'ocupis. —Tom es va sentir tot d'una preocupat—. La roba és el de menys. És la cara. Ocupa-te'n de seguida, ho faràs?

—Pots estar-ne segur. Que Déu et beneixi.

Van penjar. Aleshores Tom es va deixar anar al sofà, i es relaxà, estava gairebé ajagut. No, no aniria a Londres tan aviat. Es presentaria a escena a l'últim moment, intempestivament i a tota velocitat. Fer-ho amb massa preparació i assaig previ podria ser contraproduent.

Tom es va aixecar amb la tassa de te, ja fred, a la mà. Seria divertit i fantàstic si se'n sortia amb èxit, va pensar, mentre contemplava el Derwatt que hi havia sobre la llar de foc. Era un quadre rosadenc d'un home assegut a una cadira, un home amb més d'un perfil, de tal manera que semblava que algú estigués mirant el quadre a través de les ulleres distorsionants d'algú altre. Hi havia gent que deia que Derwatt els feia mal als ulls. Però vist des d'uns tres o quatre metres, no en feia, de mal. No era un Derwatt autèntic, sinó una de les primeres falsificacions de Bernard Tufts. A l'altre costat de l'habitació, hi havia penjat un Derwatt autèntic, *Les cadires vermelles*. Dues nenes seien l'una al costat de l'altra, i semblaven espantades, com si fos el seu primer dia d'escola, o com si estiguessin escoltant alguna cosa aterridora a l'església. *Les cadires vermelles* tenia uns vuit o nou anys. Darrere les nenes, amb independència d'on estaven assegudes, tot semblava encès en flames. Flames grogues i vermelles s'enfilaven,

enterbolides per taques de blanc, de manera que el foc no cridava immediatament l'atenció de qui el contemplava. Però quan ho feia, l'efecte emocional era demolidor. A Tom li encantaven els dos quadres. Però ja gairebé havia oblidat, quan els contemplava, que un era una falsificació i l'altre era autèntic.

Tom va recordar els dies amorfs i primerencs del que avui era la de Derwatt, Societat Limitada. S'havia trobat amb Jeff Constant i Bernard Tufts a Londres just després d'ofegarse Derwatt —presumiblement de manera intencionada— a Grècia. El mateix Tom acabava de tornar de Grècia; i no feia gaire de la mort de Dickie Greenleaf. El cos de Derwatt no s'havia trobat mai, però alguns pescadors del poble havien dit que l'havien vist nedant un matí, i que no l'havien vist tornar. Els amics de Derwatt —Tom havia conegut Cynthia Gradnor en aquella mateixa visita— s'havien sentit profundament trasbalsats, afectats d'una manera que Tom no havia vist mai com a resultat d'una defunció, ni tan sols en una família. Jeff, Ed, Cynthia i Bernard estaven estupefactes. Parlaven apassionadament de Derwatt, no tan sols com a artista, sinó com a amic, com a persona. Havia viscut d'una manera senzilla a Islington, passant gana de vegades, però sempre havia estat generós amb els altres. Els nens del seu barri l'adoraven, i havien posat per a ell sense esperar res a canvi, tot i que Derwatt sempre es furgava les butxaques buscant el que potser eren els seus últims penics per poder-los-els donar. Llavors, just abans d'anar a Grècia, Derwatt havia tingut un disgust. Per encàrrec del govern, havia pintat un mural en una sucursal de correus d'un poble del nord d'Anglaterra. L'esbós el van aprovar, però van rebutjar el mural quan va estar acabat: hi havia un nu, o algú que estava massa nu, i Derwatt

s'havia negat a canviar res. («I tenia raó, és clar!», havien assegurat a Tom els lleials amics de Derwatt.) Però aquest fet havia privat Derwatt de mil lliures amb les quals ja comptava. Segons semblava, havia estat l'últim d'un seguit de disgustos —de la profunditat dels quals els amics de Derwatt no s'havien adonat, motiu pel qual se'n penedien aleshores. També hi havia una dona al mural, va recordar Tom vagament, que era la causa d'un altre disgust de Derwatt, però pel que semblava la dona no va ser tan important com els disgustos artístics. Tots els amics de Derwatt eren també professionals, la majoria independents, i estaven molt enfeïnats; i en els seus últims dies, quan Derwatt els havia estat trucant —no per diners, sinó per companyia o per diverses coses— li havien dit que no tenien temps per veure'l. Sense que ho sabessin els seus amics, Derwatt va vendre tots els mobles del seu estudi i se'n va anar a Grècia, des d'on va escriure una llarga i depriment carta a Bernard (Tom no havia vist mai aquella carta). I aleshores va arribar la notícia de la seva desaparició o la seva mort.

La primera cosa que els amics de Derwatt van fer, incloent-hi Cynthia, va ser aplegar tots els seus quadres i dibuixos i intentar vendre'ls. Volien mantenir viu el seu nom, i volien que el món apreciés el que havia fet. Derwatt no tenia parents i, tal com recordava ara Tom, havia estat un nen abandonat que no havia conegut mai els seus pares. La llegenda de la seva tràgica mort va ajudar-hi bastant, més que no pas ser un destorb. Sovint les galeries no mostren cap interès pels quadres dels pintors joves i desconeguts que són morts, però Edmund Banbury, un periodista independent, havia fet servir el seu talent en articles sobre Derwatt als

diaris, suplementos en color i revistes d'art, per als quals Jeffrey Constant havia fet fotografies dels quadres de Derwatt per il·lustrar-los. Al cap de pocs mesos de la mort de Derwatt, ja havien trobat una galeria, la Buckmaster Gallery, i a més a Bond Street, que estava disposada a distribuir la seva obra, i ben aviat les teles de Derwatt es venien a sis-centes o a vuit-centes lliures.

Aleshores va succeir l'inevitable. Tots els quadres estaven venuts, o gairebé, i això va passar quan Tom vivia a Londres (havia viscut durant dos anys a un pis al sud-oest, prop d'Elton Square) i es va trobar per casualitat Jeff, Ed i Bernard una nit al Salisbury Pub. Tornaven a estar tristos, perquè els quadres de Derwatt s'estaven acabant, i va ser Tom qui els va dir: «Us va tan bé, que és una pena que s'acabi així. ¿Potser Bernard podria acabar uns quants quadres amb l'estil de Derwatt?» Tom ho havia dit com una broma, o una mitja broma. Amb prou feines els coneixia, només sabia que Bernard era pintor. Però Jeff, un home pràctic igual que Ed Banbury (i gens de la mena de Bernard), es va mirar Bernard i va dir: «Jo també hi havia pensat. Què en dius, tu, Bernard?» Tom havia oblidat quina havia estat la resposta exacta de Bernard, però recordava que va acotar el cap, com si sentís vergonya o veritable pànic davant la idea de falsificar el seu ídol Derwatt. Uns mesos més tard, Tom va trobar-se amb Ed Banbury per un carrer de Londres, i aquest li va dir tot content que Bernard havia aconseguit dos Derwatts excel·lents, i n'havia venut un a la Buckmaster Gallery com si fos autèntic.

Llavors, una mica més tard, just després que Tom es casés amb Heloïse i quan ja no vivia a Londres, ell, Heloïse i Jeff

es van trobar a la mateixa festa, un d'aquells grans còctels en què no trobes mai, o tan sols arribes a veure, l'amfitrió, i Jeff va cridar Tom perquè anés cap a un racó.

Jeff va dir: «Que ens podríem trobar més tard en alguna altra banda? Aquesta és la meva adreça», tot allargant una targeta a Tom. «Podries venir pels volts de les onze aquesta nit?»

De manera que Tom havia anat a casa de Jeff tot sol, la qual cosa havia estat fàcil, perquè Heloïse —que en aquella època no parlava gaire l'anglès— ja en va tenir prou amb el còctel, i va voler tornar-se'n a l'hotel. A Heloïse li agradava molt Londres —els jerseis anglesos, i Carnaby Street, i les botigues que venien papereres «Union Jack», i rètols que deien coses com ara «Fes pipí», coses que sovint Tom li havia de traduir—, però deia que li venia mal de cap si intentava parlar anglès durant més d'una hora.

«El nostre problema és», havia dit Jeff aquella nit, «que no podem continuar fingint que hem trobat un altre Derwatt. Bernard ho fa molt bé, però, ¿creus que ens podem arriscar a desenterrar en algun indret un gran tresor de Derwatts, per exemple a Irlanda, on va estar pintant una temporada, i vendre'ls i quedar-nos tan tranquils? Bernard no està convençut de continuar endavant. Creu que està traint Derwatt, en certa manera.»

Tom va reflexionar durant un moment, i va dir: «I si Derwatt encara estigués viu en algun lloc? Reclòs en algun indret, i anés enviant els seus quadres a Londres? Això, és clar, si Bernard pot continuar pintant.»

«Mmm. Bé, sí. A Grècia, potser. Quina gran idea, Tom! Podria continuar per sempre!»

«Què et sembla Mèxic? Crec que és més segur que Grècia. Posem que Derwatt estigui vivint en algun poblet. No dirà a ningú el nom del poblet, excepte potser a tu, a Ed i a Cynthia.»

«A Cynthia no, ella..., bé, Bernard no la veu gaire últimament. I, per tant, nosaltres tampoc. És millor que no en sàpiga gaire, de tot això.»

Jeff havia trucat a Ed aquella mateixa nit per explicar-li la idea, recordava Tom.

«Només és una idea», havia fet Tom. «No sé si funcionarà.»

Però va funcionar. Els quadres de Derwatt van començar a arribar de Mèxic, segons es va dir, i la dramàtica història de la «resurrecció» de Derwatt havia estat explotada al màxim per part d'Ed Banbury i de Jeff Constant en molts articles de revistes, amb fotografies de Derwatt i els seus darrers quadres (els de Bernard), tot i que no pas de Derwatt mateix a Mèxic, perquè Derwatt havia prohibit les entrevistes i les fotografies. Els quadres s'enviaven des de Veracruz, i ni tan sols Jeff o Ed coneixien el nom del poblet. Derwatt potser estava boig pel fet de viure reclòs d'aquesta manera. Els seus quadres eren malaltissos i depressius, segons alguns crítics. Però es trobaven entre els quadres més valorats de cap altre artista viu d'Anglaterra, Europa o Estats Units. Ed Banbury va escriure a Tom, a França, oferint-li el deu per cent dels guanys, ja que el lleial i petit grup —que aleshores només estava compost per tres persones: Bernard, Jeff i Ed— era l'únic beneficiari de les vendes de Derwatt. Tom havia acceptat, sobretot perquè considerava el fet d'acceptar més aviat una garantia del seu silenci respecte al frau. Però Bernard Tufts estava pintant com un endimoniat.

Jeff i Ed van comprar la Buckmaster Gallery. Tom no estava segur si Bernard n'era propietari d'una part. Hi havia diversos Derwatts en una col·lecció permanent a la galeria, i la galeria exposava quadres d'altres artistes, també, naturalment. Aquesta era més la feina de Jeff que la d'Ed, i Jeff havia contractat un ajudant, una mena de gerent de la galeria. Però aquest pas endavant, la compra de la Buckmaster Gallery, havia tingut lloc després que Jeff i Ed van rebre la visita d'un fabricant de productes artístics que es deia George Janopolos, o alguna cosa semblant, el qual volia llançar al mercat una línia de productes amb l'etiqueta Derwatt, que inclouria de tot, des de gomes d'esborrar fins a caixes de pintures a l'oli, i per la qual oferia a Derwatt un cànon d'un u per cent. Ed i Jeff van decidir d'acceptar en nom de Derwatt (presumiblement amb el consentiment de Derwatt). Aleshores es va constituir una companyia amb el nom de Derwatt, Societat Limitada.

Tom estava recordant tot això a les quatre de la matinalda, tremolant una mica de fred, malgrat la seva bata de feltre. La senyora Annette, sempre tan estalviadora, tancava la calefacció central a la nit. Va agafar la tassa de te que ja era fred i es quedà contemplant fixament, sense veure-la, una fotografia d'Heloïse —un rostre prim, amb el cabell ros i llarg, pentinat a cada banda, un dibuix agradable i mancat de significat per a Tom, aleshores, més que no pas un rostre—, i va pensar en Bernard treballant d'amagat en les seves falsificacions de Derwatt en una habitació tancada, fins i tot amb clau, del seu apartament-estudi. El cas de Bernard era més aviat un desastre, sempre ho havia estat. Tom no havia vist mai el *sancta sanctorum* on pintava les seves obres mestres, aquells

Derwatt que donaven milers de lliures. Si un pintava més falsificacions que no pas quadres propis, ¿esdevindrien potser més naturals les falsificacions, més reals, més autèntiques als ulls d'un mateix que no pas la mateixa pintura? ¿Que potser l'esforç no arribaria finalment a superar-la, i l'obra esdevindria una segona natura?

Al final, Tom es va arraulir al sofà groc, amb els peus descalços estirats sota la roba, i es va adormir. Ja no dormia gairebé quan la senyora Annette arribà i el va despertar amb un esgarip, o un xiscle de sorpresa.

—Em dec haver quedat adormit llegint —va dir Tom, somrient mentre s'asseia.

La senyora Annette va anar de seguida a preparar-li el cafè.